

Veiligheid en geborgenheid in plaats van afwijzing

(Johan Gortworst)

Ongehuwd en zwanger zijn is voor moeder en kind in veel landen een risico. In Marokko staat ongehuwd zwanger zijn gelijk aan prostitutie en kan het leiden tot een gevangenisstraf. Jezus neemt het in het evangelie vaak op voor vrouwen die door de samenleving afgewezen zijn.

Was hij zich ervan bewust dat zijn geboorte ook anders had kunnen verlopen? Goed voorbeeld doet volgen, zou je zeggen, maar we zijn hardleers.

De Marokkaanse feministe Mahjouba Edbouche¹⁾ zet zich vol overgave in voor ongetrouwde zwangere vrouwen. Volgens de Marokkaanse wet staat ongehuwd zwanger zijn gelijk aan prostitutie waarvoor je een gevangenisstraf van een jaar kan krijgen. Mahjouba Edbouche vangt deze vrouwen op en probeert door voorlichting en advies tot acceptatie en verzoening met de familie te komen. Ongetrouwd zwanger zijn is een schande en de hele familie kan daar groot nadeel van ondervinden, zoals verlies van status en mogelijk werk.

Ze geeft ook voorlichting op scholen. In een documentaire over haar werk is ze op bezoek bij een universiteit. Een jonge student staat op en legt de verantwoordelijkheid voor de zwangerschappen volledig bij de meisjes. Hij is er zeker van dat zijn zus het nooit zover zou laten komen en weigert de meisjes uit het opvanghuis als slachtoffers te zien. Mahjouba Edbouche veert in haar reactie een beetje mee, maar stelt dat er voor een zwangerschap altijd twee mensen betrokken en dus verantwoordelijk zijn. Daarna voegt ze er met haar heldere stem aan toe dat toen de student geboren werd, zijn vader waarschijnlijk een schaap slachtte. Bij de geboorte van zijn zus hooguit een kip. De student zwijgt en gaat weer zitten. Was hij overtuigd of eerder beledigd?

De overspelige vrouw

Ik moest aan deze documentaire denken bij het lezen van het verhaal van de overspelige vrouw uit het Johannes evangelie (Joh. 8, 1-11). De schriftgeleerden voeren een vrouw mee die overspel heeft gepleegd en volgens de wet gestenigd hoort te worden. Een wrede en onmenselijke straf. Het aandeel van de man in de affaire kennen we helaas niet. Zoals zo vaak blijft hij buiten schot.

Jezus spreekt de historische woorden: 'laat degene onder u die zonder zonde is, het eerst een steen op haar werpen.' Een zin die in verkorte vorm tot op de dag van vandaag ook in geheel andere situaties wordt toegepast. De schriftgeleerden druipen af.

Als kind had ik geen idee wat een overspelige vrouw was. Ik was vooral gespitst op de wedstrijd tussen de schriftgeleerden en Jezus. En steeds weer was mijn held die nare Schriftgeleerden met zijn antwoorden en parabels te slim af.

In veel culturen is het hebben van persoonlijke eer, verkregen door onbesproken gedrag, van levensbelang. 'Onzedelijk gedrag', en zeker als dat publiekelijk bekend is geraakt, kan tot levenslange verstoting en zelfs de dood leiden. Vanuit die kennis realiseerde ik me bij het lezen van het verhaal opeens hoe uitzonderlijk het antwoord van Jezus voor die tijd was. Met zijn aanvankelijk zwijgen, het met een vinger in het zand tekenen en het uitspreken van één zin redt hij het leven van de vrouw die door het overspel vogelvrij verklaard was. Jezus veroordeelt de vrouw niet en stelt de mannelijke hypocrisie aan de kaak. Daarnaast neemt hij ook stelling tegen de steniging als straf. Je moet maar durven.

Maria als ongehuwde en zwangere vrouw Het is een gewaagde gedachte, maar zou Jezus op dat moment ook gedacht hebben aan zijn moeder? Maria was immers vóór haar huwelijk zwanger en had eenzelfde lot kunnen treffen als de overspelige vrouw. Jozef zal onaangenaam verrast zijn geweest toen hij de zwangerschap van Maria ontdekte. Ze had zich in zijn ogen onzedig gedragen. Als man van zijn tijd had hij, om zijn eigen eer te redden, Maria ook publiekelijk te schande kunnen maken. Iedere man had dat in die tijd begrepen en goedgekeurd. Jozef koos niet voor die weg, maar besloot haar in stilte te verstoten²⁾ en te verdwijnen. Maar daarmee was haar

positie nog niet veiliggesteld. Ze zou er als ongehuwde moeder alleen voor hebben gestaan met alle risico's van dien. Op dat moment greep een engel in en stelde in een droom Jozef gerust. Van

overspel was geen sprake geweest. Maria was zwanger van de Heilige Geest. Door de engel te geloven en met Maria te trouwen, redde hij haar leven en dat van haar Kind. Het strekt Jozef tot eer dat hij Maria niet afwees. Het blijft voor mij wel mysterieus waarom de geboorte van Jezus met zoveel onveiligheid was omgeven.

Gezien deze Bijbelse goede voorbeelden blijft het verwonderlijk dat ook in ons land ongetrouwde zwangere meisjes heel lang als 'gevallen vrouwen' werden gezien en gemarginaliseerd. De vaders bleven ook bij ons meestal buiten beeld. De overheid doet momenteel een groot onderzoek³⁾ naar de binnenlandse adoptie tussen 1958 en 1984. In die periode werden veel kinderen van moeders die ongewenst zwanger waren geworden, ondergebracht in doorgangshuizen. Ongeveer 15.000 kinderen zijn toen ter adoptie afgestaan. Ook de katholieke instellingen werkte hieraan mee. Het onderzoek moet aan het licht brengen of dat inderdaad onder druk of zelfs dwang gebeurde en hoe vaak dan wel.

Het bouwen aan een samenleving waarin man en vrouw elkaars gelijke zijn en verantwoordelijkheden niet eenzijdig bij de een of de ander wordt gelegd, kost blijkbaar eeuwen. Het helpt als we stoppen met het snelle veroordelen van elkaar. Als je voor moeilijke keuzes in je leven staat, heb je behoefte aan een veilige omgeving en geen afwijzing. Dit hogere doel van dappere vrouwen zoals Mahjouba Edbouche verdient navolging.

¹ 2Doc: Mothers. Myriam Bakir 2020. Uitgezonden 24 aug. 2021

² Matt. 1 vs 19. De Willibrord vertaling zegt dat Jozef in stilte van haar wilde scheiden. De Nieuwe Bijbelvertaling 2021 gebruikt daarbij het woord 'verstoten', dat m.i. dichter bij de tradities van deze landen past. Ook nu nog.

³ De afstandmoeders van vroeger | Fiom